

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund

Välkommen att läsa Västgötabygden!

Tycker du att tidningen är läsvärd,
prenumerera gärna!

Ett årsabonnemang kostar (fr. 2021) 160 kr

Vid minst 10 ex. (i samma beställningslista)
rabatteras priset till 140:-/ ex.

Listan skickas till Västergötlands Hembygdsförbund,
Box 15, 534 21 VARA

E-post: vasterg.hembygdsf@telia.com.

Avgiften erläggs på en inbetalning till Västergötlands
Hembygdsförbunds bankgiro 378-5383.

Redaktionskommittén

VÄSTGÖTA BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete, natur- och kulturminnesvård utgiven av Västergötlands Hembygdsförbund
Nr 4 Årgång 75 2020

Världsutställningen i Gökhem. Jul med Ernst. Sven Lindberg i blå slips förbereder tillsammans med Ernst mitt i sommaren kommande jul. Se sidan 14. Foto: Monika Moberg Kilefors

Lena – förbundets nya ordförande, sid 3

Tankar från bôgda, sid 7

Annorlunda midsommarfirande i Karleby, sid 8

Årets Hembygdsförening finns i Götene, sid 11

Profilen – Ingrid från Tostared, sid 16

Charles Hill, företagsledare i Alingsås, sid 22

HKH Kronprinsessan Victoria
Västergötlands Hembygdsförbunds beskyddarinna

Bilden ovan är tagen vid Kronprinsessans vandring i Västergötland i september 2017.

Kungliga Hovstaterna
Foto: Raphael Stecksén, Copyright: Kungahuset.se

Innehåll

Ordföranden har ordet	3
Tankar i tiden, Henrik Olsson	4
Varför har skolan lov på sommaren	5
Med hoppet obrutet	6
Tankar från böga	7
Midsommarfirande inställt, men inte i Karleby	8
Falköping, turistmål för tidens kändisar	10
Årets Hembygdsförening, Götene Fornminnes- och hembygdsförening	11
Världsutställning i Gökhem	14
Bra reseguide genom vår västgötska historia	15
Profilen, Ingrid från Tostared	16
Fantastiskt roligt svar	18
En normalt funtad tjänsteman	19
Charles Hill, företagsledare i Alingsås	20
Elva tusen jungfrurs ben fick pilgrimer att vandra	22
Återuppstod efter branden	23
När bysman var ett måste i socknen	24
Öttums Hembygdsförening	26
Diplomerade i Västra Tunhem	27
Referat från Trevattna och andra orter	28

Redaktör och ansvarig utgivare:

Monika Moberg Kilefors, Norra Bergvägen 16 B,
541 32 Skövde. Tel: 070 64 25 670.

E-post: redvastgotab@gmail.com

Tryck: Åtta.45 Infomedia, Alingsås 2020.

Sex nummer per år med utgivning i slutet av februari,
april, juni, augusti, oktober och november.

Manus senast: 10/1, 10/3, 10/5, 10/7, 10/9 och 10/10.

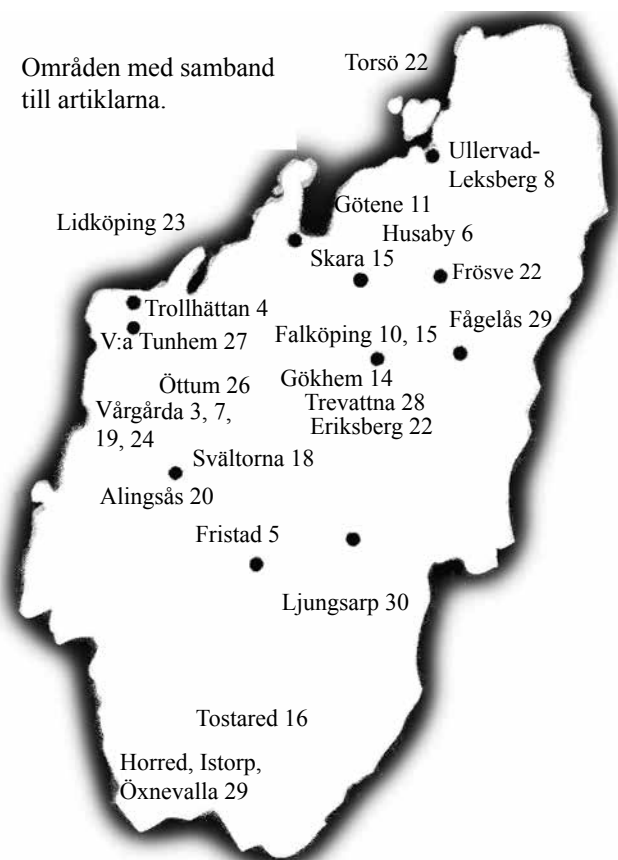
ISSN 0346-4954 www.hembygd.se/vastergotland

VÄSTGÖTA- BYGDEN

Tidskrift för hembygdsarbete,
natur- och kulturminnesvård.
Medlemstidskrift för
Västergötlands Hembygdsförbund
Årgång 75
Utkommer med 6 nummer per år
Avgift 2020 150:-

Områden med samband
till artiklarna.

Helt ideellt

Vår tidning är ganska unik. Vi som gör tidningen jobbar helt ideellt. Vi är en redaktionskommitté på tio personer som träffas ett par, tre gånger per år och har samråd om innehållet. Ur den gruppen är vi tre (se sidan 31) som har det direkta ansvaret att det kommer ut sex nr av Västgötabygden per år.

Vill du prenumerera eller har en adressförändring, ring till Eva Mann, telefon 0512-105 50, kontorstid på torsdagar 9-15 eller e-post: vasterg.hembygdsf@telia.com

I det här numret är vi 22 skribenter och fotografer som hjälpts åt. Ingen av oss får något arvode, vi gör det för att glädja andra och oss själva.

Välkommen Lena!

– vår nya ordförande

Hej – och tack för förtroendet ni gett mig som ny ordförande för Västergötlands Hembygdsförbund!

Några av er känner säkert igen mig sedan tidigare. Jag har varit aktiv till och från inom hembygdsrörelsen de senaste 20 åren.

Främst kanske lokalt i Södra-Härene Hembygdsförening och för hembygdsföreningarna i Vårgårda kommun men även som ledamot och kassör i VHF.

Vem är jag då? Lena Gustafsson heter jag och är 45 år. Bor på en gård i Södra-Härene med mina två tonåringar Emilia och Herman. Jobbar som egenföretagare inom redovisning samt är anställd som verksamhetsutvecklare på Studieförbundet Vuxenskolan Sjuhärad. Har i dagsläget några olika styrelseuppdrag och har uppdrag som god man. Jag ägnar mycket tid åt familjen och vår gård, försöker resa i Sverige och världen när jag får tillfälle, gillar att vistas i naturen och försöker lära mig mer om min lokalhistoria och släktforskar lite.

När jag var fem år satt jag i farfars knä och skrev ner på små lappar mina föräldrars födelsedatum. Likaså mina far- och morföräldrars uppgifter. Så redan då fanns ett intresse för släkt och historia. Jag har alltid samlat på foton och föremål som tillhört äldre släktingar. Gillat att vara med på släktkalas och lyssnat på berättelser från forna dagar. Dragit med barnen för att se torp/gårdar/platser vi har anknytning till samt ett otal besök på olika kyrkogårdar. Nuförtiden när vi åker på semester så får jag alltid lova att vi max besöker två kyrkogårdar.

Hur kan vi utveckla hembygdsrörelsen?

Sommaren ägnas bland annat åt att läsa in mig på det som är i gång i VHF:s regi. Jag har fått ett antal dokument.

Det är en bred verksamhet som hembygdsföreningarna ägnar sig åt. Hur knyter vi bäst ihop den säcken på förbunds nivå och var ligger behovet för den enskilda föreningen?

Jag ser fram emot att få vara en del av all den viktiga verksamhet som sker i vår rörelse. Det skulle vara roligt att få ta del av era tankar kring hur vi kan utveckla hembygdsrörelsen runt om i Västergötland, personliga eller föreningsmässiga, så kontakta gärna mig. Kontaktuppgifter finns på sidan 31 i tidningen.

Å, så var det dags för lite coronaprat. Oundvikligt i dessa dagar, tyvärr. Många föreningar har fått ställa in sina arrangemang och intäkterna blir små. Det som

Lena Gustafsson
– Södra Härene –
ordförande i Västergötlands Hembygdsförbund, nyvald vid årsmötet den 3 juni 2020.

inte minskar är utgifterna för de många fastigheter föreningarna äger och förvaltar. Kontakta er kommun för att höra vilket stöd de eventuellt kan ge er. I vissa kommuner har även bankerna erbjudit stödpengar för föreningar att söka. Om din förening drabbats hårt ekonomiskt detta år, kan det vara värt att kolla upp, kanske är ett ekonomiskt bidrag bara ett telefonsamtal och en blankett bort. Det verkar som Covid-19 inte tänkt släppa greppet om oss ännu och det är väl tveksamt om vi kommer kunna återgå helt till normal verksamhet under hösten. Som det är just nu är det viktigaste att vi tar hand om och är rädda om varandra. Håll i och håll ut!

Inget ont som inte har något gott med sig, brukar man säga. Vad kommer som gott ur den här coronapandemin för hembygdsrörelsen?

Kanske kan vi visa på vikten av vår verksamhet, hur mycket den betyder för så många nu när det mesta är inställt? Kanske kan vi bli lite mer digitala, hur visar vi vår historia på annat sätt än en fysisk guidning? Kanske kan vi mötas mer utan att resa, digitala möten? Ur miljösynpunkt väldigt bra.

Kanske kan den digitala tekniken göra vårt kulturarv mer tillgängligt för fler nu när vi tvingas lära oss den? Kanske kan den som är på resande fot, delta vid midsommarfirandet hemmavid? Kanske är det dags för hembygdsrörelsen att ta ett stort digitalt kliv framåt?

Tack för att du orkade läsa till slutet! Glöm inte av att höra av dig till mig med dina tankar och funderingar!

*Lena Gustafsson
VHF:s ordförande*

Tankar i tiden ...

Henrik Olsson – Historiker Innovatum Science Center, Trollhättan.

När vi för ganska många år sedan flyttade ut på landet från en lägenhet i staden var det ett fint gammalt hus vi var ute efter, och som vi också fick. Det som kom med på köpet var en stor tomt med en massa lämningar från en svunnen tid. Det var oanvända byggnader, hjulspår i gräsmattan, övervuxna gångar, krusbärsbuskar på oväntade ställen och stora gamla träd. Helt enkelt en massa spår av mänsklig aktivitet och ambition. Det visade sig snart att det var denna utomhusmiljö som fick det mesta av vår uppmärksamhet. Det blev en massa rensande, plantering, renovering och röjande som gjorde att vi blev en del av denna plats. Det uppkom många idéer och planer om vad som skulle kunna göras med denna plats, men det blev snart tydligt att det inte bara var vi som bestämde detta. Det var som om platsen själv gjorde val åt oss. Det blev inga nybyggnationer, asfalt på uppfarten eller trädäck. Det passade helt enkelt inte in, oavsett vad vi tyckte innan vi flyttade dit.

Kulturarv

Detta uppräckte vi efteråt och för oss handlar det om kulturarv – om hur i detta fall en plats historia påverkar framtida val. Kulturarv är för mig den historia vi använder idag – alla kunskaper, minnen och erfarenheter som mer eller mindre medvetet har inflytande på dagens utveckling.

I vår trädgård blev det väldigt tydligt hur platsens tidigare användning och historia starkt påverkade oss i våra val. Vi gjorde inte nödvändigtvis samma saker som andra gjort före oss, men vi förhöll oss tydligt till dem. Vi trodde att vi köpte en fastighet som skulle vara

vår egen, men idag är det mycket mer som om vi bara förvaltar den under den period som vi bor här.

Genom att vi sakta lärde oss om platsen och arbetade med den kom vi att bry oss allt mer om den. Detta tror jag gäller för alla människor. Om vi uppfattar att vi förstår något, en plats, ett föremål, ett fenomen, så blir det lite mer viktigt, vi skaffar oss förståelse och sammanhang.

Detta är en av kulturarvets många förmågor, att få oss att bry oss om saker, platser, kunskaper eller vad det nu kan vara.

Jag tror detta är en grunduppgift för alla oss som engagerar oss i kulturarv av något slag, att underlätta förståelse och sammanhang, så att så många som möjligt har möjlighet att engagera sig, och bry sig. För det gör skillnad om vi bryr oss. Vi trivs mycket bättre på platser som människor brytt sig om, där det finns plats för både utveckling och bevarande.

För oss som är engagerade handlar det också om att förstå att det finns så många ingångar till kulturarv, inte bara det som är uppenbart för oss. Inga människor är historielösa, ingen saknar kulturarv, det är kanske inte bara samma sak för mig som för någon annan. Kulturarvet är för mig ett förhållningssätt som hjälper mig att förstå den värld jag lever i, från obetydliga spår i min trädgård till globaliseringens omvälvande effekter.

När detta skrivs är det för mig snart dags för semester, och då kommer globaliseringens omvälvande effekter få mindre utrymme i mitt liv, medan trädgår-

*... kulturarv är alla kunskaper,
minnen och erfarenheter som har
inflytande på dagens utveckling ...*

dens lilla värld kommer att få en större plats. Där är det andra typer av utmaningar, just nu är den största att våra almar håller på att dö genom en snabb spridning av almsjukan. Medan vi rensar bort sjuka träd får vi fundera på hur de nya ytor som uppstår ska användas. Med lite kulturarvsperspektiv ska vi säkert komma på något som både bevarar och utvecklar den lilla plats som vi under en kort period har fått nöjet att förvalta.

Henrik Olsson
Historiker
Innovatum Science Center

Varför har skolan lov på sommaren?

Sommar – det är ett ord med positiv laddning. Jag kan göra allt jag drömt om under året – koppla av, resa, bada, sola, hämta kraft inför resten av året och den långa vintern. Men det är inte länge sedan, kanske en mansålder, som sommaren innebar något helt annat. Det var den tid då man samlade i ladorna, så att människor och djur kunde överleva vintern. Det innebar hårt arbete och förmåga att hålla ut, egenskaper som nu efterfrågas, när de gröna näringarna har svårt att få arbetskraft.

Redan tidigt på våren tog man fram sättpotatis för att förgro. Potatis var basfödan och förvarades i jordkällare. Den skulle räcka över vintern och också kunna bli sättpotatis. Det var viktigt att ha kvar utsäde, när det gällde allt som skulle odlas och räcka över nästa vinter. När björken fick musöron, var det dags att så vårsäd. Kanske hade man redan på hösten sått vete och råg till brödsäd. Tidigare sådde man gråärter, men så kom de söta sockerärtorna. Både grönsaker och rotsaker såddes i köksträdgården. Rödbetor och morötter kunde förvaras över vintern. Bärbuskar och fruktträd, som gav C-vitaminer, behövde sin skötsel för att ge bär och frukt. Körsbärsträd och äppelträd blommade i överflöd i vita brudslöjor.

Så började gräset växa på klövervallarna. Det blev höskörd, lagom till att skolan slutade. Det var ju därför som skolbarnen en gång fick sommarlov – för att de skulle hjälpa till med skörden. Alla behövdes. Det gällde att hålla ut i solgasset och man blev bränd av solen.

Det var ju ett tecken på överklass att ha vit hy och inte behöva utsätta sig för solens obarmhärtiga strålar. När höskörden var under tak, kändes det bra för då kunde korna och de andra djuren klara vintern. Då kunde de fortsätta att producera mjölk och ge en fast inkomst.

Spannmålsskörden började i augusti och gav spannmål till mjöl och brödbak men också till djurfoder och till avsalu. På alla gårdar fanns det spannmålsbingar som fylldes med spannmål efter tröskningen.

Körsbären blev röda och smakade himmelskt liksom hallonen. I skogen mognade blåbär och lingon, som skulle fylla höganäskrukorna med krösemos. Källaren blev välfylld med sylt och saft och kompott. Men härligast var dock de genomskinliga, saftiga astrakanäpplena, när deras tid kom. Allt togs till vara och kosten blev nog ganska varierad, fastän man levde huvudsakligen på det som den lilla gården gav. Denna livsstil är nu en saga blott, men fortfarande är vi ganska många som minns sommaren som den mest arbetsamma tiden på året, då allt skulle ske. Den livsstil som byggde på vad den egna jorden gav, fortlevde i flera tusen år, men ligger nu långt ifrån vårt moderna konsumtionssamhälle. Kan våra ändrade förutsättningar under coronapandemin medföra, att vi inte bara har social distans utan också får distans till vårt sätt att leva under vår tid på jorden?

Ann-Britt Boman

Hästkrafter före traktorns tid. Livet på landsbygden för de vuxna innebar förr hårt arbete och förmåga att hålla ut. Även barnen fick tidigt lära sig att hjälpa till med sysslorna på gården. Foto: Mattias Kilefors

Självhushållning. Allt togs till vara och kosten blev nog ganska varierad, fastän man levde huvudsakligen på det som den lilla gården gav. Foto: Monika Moberg Kilefors.

Med hoppet obrutet ...

At Spes In Fracta. Tankar i coronatid. 2020 blev det år som inte var som alla andra år. Det som tidigare hade varit normalt blev plötsligt onormalt och det onormala blev normalt. En dag skulle vi hålla avstånd till varandra, social distansiering. En myndighet tog sin plats hos allmänheten, Folkhälsomyndigheten. En man, hitintills okänd, Anders Tegnell, pratade i massmedia så ofta han kunde tillsammans med vår socialminister Lena Hallengren.

Folk som kunde arbeta hemifrån skulle så och göra. Hela Sverige stängdes ner, alla sociala mötesplatser slog igen och föreningslivet avstannade. Folk fick hjälp med att handla och affärer hade speciella öppettider för pensionärer. Munskydd och visir var allmängiltiga för vissa yrkesgrupper. Folksamlingar med mer än femtio personer var icke tillåtet. Gränser stängdes, länder och samhällen hamnade i ett vakuum. Det handlade om något nytt för oss, en pandemi, något mycket smittsamt. Ett virus som vi inte visste något om mer än att det hette Covid-19 eller Corona. Våra makthavare var minst sagt, förtvivlade. Konungen och statsministern vädjade till allmänheten om att visa försiktighet och att respektera de direktiv som gällde. Det handlade inte enbart om Sverige utan hela världen var drabbad. En farsot som drog fram och som ingen kunde se men alla kunde bli smittade, det var ett globalt problem. Men på något sätt har vi stått ut med denna nya och helt främmande situation, trots att ett flertal människor var oerhört sjuka och många avled. Men hoppet finns och vi är väl av den sortens människor som ser ett ljus, ett hopp och ett slut på eländet. Kanske 2021 kan vi ses och träffas som förr utan några restriktioner.

Fanns det något positivt under den här perioden? Jag

tror att vi fick helt nya värderingar på vad som var viktigt och väsentligt, att sätta värde på hälsan och framför allt varandra. Vi som bor på landsbygden kunde tillbringa tiden i trädgården eller ute i skog och mark, och altanen blev en kär tillflykt, även om det var sparsamt med besök.

Men att inte få ta upp barnbarnen i famnen var lite jobbigt, kanske mest för de yngre som inte förstod det hela. Dock har det gått bra, trots allt. Lite lek på distans är en lösning. Våra vänner höll vi kontakt med via telefon och så kallade sociala medier, vi hittade snabbt andra sätt att umgås. Under tiden pandemin pågick fanns det likväl något inom oss som gjorde att vi i en stilla förtröstan var övertygade om att detta onormala, som blivit normalt, skulle åter bli onormalt.

Vi vill ju hälsa på varandra och ta en kopp kaffe och prata bort en stund. Att samlas i hembygdsföreningar, kyrkor och samfund och känna gemenskapen och värmen från vänner och bekanta. Detta utan att sitta med minst två meters avstånd. Alla som har barnbarn vill ju att de små ska få springa med utsträckta armar och kasta sig i vår famn. Som människor har vi alla våra svagheter och Akilleshälar. Det är lätt att ge upp och låta likgiltigheten ta över en situation som föder resignation, vilket betyder att man helt enkelt – gett upp.

Men då vi möter motgång är frågan – är det en möjlighet eller ett problem? Jag tror att vi alla såg en möjlighet och att göra det bästa av den rådande situationen. På något sätt fanns det inom oss en vilja att inte ge upp hoppet.

Med hoppet obrutet – **At Spes In Fracta.**

Lars-Åke Paulsson, Husaby

Årsringar

För ett par år sedan knäckte åskan delvis det gamla plommonträdet. I sommar kom Tor åter med sin hammare och skadade trädet ytterligare, vilket blev nådastöten. Hela trädet fick sågas ner. Årsringarna visar att livet inte har varit helt lätt. Längst in i trädets centrum ses ungdomsveden, kanske de 10–20 första årsringarna med egenskaper som t ex låg täthet och korta fibrer. När en årsring bildas hamnar den ytterst på stammen, precis under barken, och så går åren, ibland är livet gott, ibland kallt och strängt, precis som för oss människor. Någon karantän blev det inte för trädet. Men visst är stubben vacker – även om den ser ut som ett brustet hjärta.

Monika Moberg Kilefors

Alla pajka va inte snälla förr i tia

Dä ble löckat. Dä small redit. Bild: Börje Brorson

Förr i tia åkte gubba te stan på häst å vang. Di feck ge säk å bettia um môran för å hinna in te stan i ti. Dä va kanske marten eller törgda. När dä va fär-ditörgat va dä andra ärende å bestura. Hele dan geck ôt å när dä bar å hemmôt kunne gubba va redit trötta. Dä kunne te å mä hända att di la säk i vagnkôrgen å sôv ena vanna. Hästen kunne ju vägen hem. Då kunne dä hända saker. Min sagesman va födder på 1870-talt å han berättta en gång för mäk, att han å hansa brör hade gått å satt säk bakom nôka buska ve ena li, å när dä kom en hästskjuss skrämde vi hästen så han satte å i sken nerfôr lia. Gubba hade ju inte hört nôkett, han sôv ju. En gång geck dä så illa, att dä ble bara elleve utå vagnkôgrn. Dä va ju fasa uschelt gjort när en tänker påt nu, men då va dä skôjit. Å vi ble aldri besköllda fört heller, sa han. Um du setter å språkar mä nôken gammel gubbe kan du få höra mö sum di hetta på förr. Ja tror inte att ongdoma ä värre nu för tia.

Spes (latin för hopp) är i romersk mytologi Hoppets gudinna. Hon är den sista gudinnan, i den meningen att hoppet är det sista som lämnar en människa.

Tänkar från bögda

Men dä va inte bara på artonhundratalt di va stögga. En behöver bara gå sexti år tebakers i tia. I ena socken va dä en bonne sum köpt säk en John Deer-traktor. En utå bonnens pajka berättta för mäk för nôka år sen hur skôjit di kunne ha mä traktorn. Um en hantera hanngasen på ett vesst sätt kunne en få traktorn te å smälla sum ett bösseskôtt, sa han. En da när ja kom mä traktorn uppe i lia ve affärn, feck ja se ena tant på cykel på väg te boa mä äggakôrgen på pakethöllarn. När ja va lagum bakum tanta dro ja te i spaken så dä ble en redir smäll. Tanta hôppa högt, å både ho själver, cykel å äggkôrgen hamna i diket. Dä ble nog inga ägg kvar i kôrgen sum ho kunne sälja i boa. Ja sa aldri nôket umet å inte ho heller, berättta denne gentleman för mäk. Så här i ätter-skôtt töcker ja allt att då va fasa uschelt gjort utå mäk, sa han. Va töcker du?

Håkansson

Midsommarfirande inställt – men inte i Karleby

Kortege med fanbärare, musiker, dansare och någonstans därbakom kommer midsommarstången. I vanliga fall innehåller kortegen också massor av barn, men 50-gränsen satte den här gången stopp för dem alla.

Inget har varit sig likt i sommar. Runt om i landet har annonserats om inställda midsommarfiranden. Det var naturligtvis helt omöjligt att genomföra några stora, välbesökta arrangemang så här i coronatider. Men med lite kreativitet fanns det faktiskt alternativ. I Karleby utanför Mariestad genomförde Ullervad-Leksbergs Hembygdsförening ett traditionellt midsommarfirande – men utan publik. Den sedvanligt stora publiken nåddes i stället via föreningens hemsida och YouTube.

Redan under tidig vår beslöt Ullervad-Leksbergs Hembygdsförening att tills vidare ställa in hela programverksamheten. Det var vi inte ensamma om – corona-pandemin stängde ju ner nästan alla kulturella aktiviteter. Bland de arrangemang som berördes fanns vårt midsommarfirande i Karleby, som normalt brukar samla 1 500 – 2 000 personer vid vår hembygdsgård Persgården. Det är den enskilt viktigaste inkomstkällan för föreningen.

På ett styrelsemöte under våren slängde någon fram idén: ”Vi kan väl ändå resa midsommarstången, den brukar ju vara så vacker”. Någon annan föreslog att vi

skulle filma stångresandet och lägga ut på vår hemsida. ”Då kan vi väl som vanligt resa stången till folkmusik”, tyckte en tredje. Idéer bollades fram och tillbaka och så växte det ut med folkdans, barnlekar och andakt. Till sist blev upplägget precis som vanligt. Men det gällde att hålla allt det här hemligt. Om det så bara dök upp några enstaka åskådare, så skulle vi passera 50-strecket – taket för antalet personer som fick samlas på samma ställe. Och det lyckades!

Filminspelning

För att hålla kostnaderna nere genomfördes filminspelningen av föreningens egna medlemmar. Amatörmässig? Javisst, det var glada amatörer både bakom och framför kameran, men resultatet blev ändå överraskande bra. Programmet blev till och med lite mera omfattande än det vanliga midsommarfirandet.

Inspelningen delades upp i flera delar och genomfördes under fem dagar. Men när den viktigaste delen med stångresning, musik och folkdans skulle genomföras på tisdagskvällen i midsommarveckan öppnade sig himlen och deltagarna fick resa hem med oförrättat

ärende. Kvällen därpå blev det i stället strålande sommarväder och nästan alla kunde ställa upp igen.

Från Kapellplatsen till Persgården

Filmen inleds vid en av bygdens stora sevärdheter, Kapellplatsen i Karleby, där det fanns en kyrka redan omkring år 1000. Detta är – tillsammans med Varnhem – Sveriges äldsta kända kyrka. Därifrån ”drönarflyger” vi upp till korsvägen i byn, där midsommarfirandet under 1700- och 1800-talen samlade stora skaror. Sedan visas hur firandet förbereds med blomplockning, björkhuggning, kransbindning och till sist kläds stängen.

Själva midsommarfirandet inleddes som vanligt med en – om än nedkortad – andakt med kyrkoherde emeritus Ingemar Ekström. Den följdes av folkmusik, framförd av Kristin och Lennart Svensson, som alltid brukar medverka vid ”Midsommar i Karleby”. Under musik – Gångtrall av Hugo Falk, Varnhem – fördes sedan midsommarstången fram i kortege och restes av sex föreningsmedlemmars starka armar. Ett reducerat antal dansare från Mariestads Folkdansgille och deras spelmän underhöll med flera danser innan Kristin Svensson tog över som lekledare. I brist på barn var det i år vuxna som fick dansa runt stängen som små grodor, som musikanter alltifrån Skaraborg och i Karusellen, som skall gå till kvällen ...

Den som ville uppleva ett riktigt traditionellt midsommarfirande kunde sedan på midsommaraftonen ta del av filmen. Den hade marknadsförts genom nyhetsbrev till hembygdsföreningens medlemmar, på Facebook och inte minst genom ett reportage i Mariestads-Tidningen. När den här artikeln skrivs i början av juli har filmen mer än 1 250 visningar, så det är snart lika många som vanligt, som firat Midsommar i Karleby – om än digitalt den här gången!

Hembygdsföreningens ordförande Truls Wiberg berättar, medan Karl Lycken har koll på inspelningen. Samtliga foton: Åke Möller

Folkdans kring stängen med Mariestads Folkdansgille och Spelmän.

Blev ditt eget midsommarfirande inställt? I så fall kan du fortfarande fira Midsommar i Karleby. Gå in på föreningens hemsida <https://www.ullervad-leksbergs-hembygdsf.se/> och klicka dig vidare!

Karleby kulturstig

När det normala blir onormalt gäller det som sagt att vara kreativ och försöka tänka nytt. När coronan stängde ner vår verksamhet, beslöt vi att i stället erbjuda medlemmarna och övriga intresserade någon annan form av aktivitet. Vi beslöt att arrangera en ”ständig tipspromenad” längs med Karleby Kulturstig. Det finns alltid tipskuponger tillgängliga i en låda och man väljer själv när man vill vandra.

Kulturstigen, som skapades av hembygdsföreningen för fem år sedan, är en cirka 2,5 km lång vandringsled, där ett 40-tal skyltar berättar om lämningar efter torp, backstugor, varggropar, lingropar och mycket annat. Leden passerar också en gammal soldatladugård, där föreningen har inrett ett litet museum och därutån finns numera också en visningsbikupa, där man kan följa flitiga bins arbete.

Kristin "Fornfela" Svensson förklarar inför kameran varför barnlekarna i år kommer att dansas av vuxna.

Sedan i våras och under hela sommaren finns 10 tipsfrågor längs stigen. Varannan vecka byts de ut mot nya och efter varje omgång lottas ett par vinster ut bland deltagarna. Det här har blivit en verklig succé. Åtskilliga hundra tipskuponger har lämnats in och ännu fler har vandrat Kulturstigen under den här tiden. För den som har med egen fika finns det bord och bänkar längs stigen och i anslutning till Persgårdens grönskande och blommande örtagård, finns det trädgårdsmöbler att slå sig ner i.

Om du vill uppleva kultur, natur och historia i kombination med motion och frisk luft – ja, då skall du komma till Leksberg och vandra Kulturstigen i Karleby!

Åke Möller
Ullervad-Leksbergs Hembygdsförening

Falköping turistmål för tidens kändisar

Mössebergs sydöstra sluttning hade en vacker utsikt över den bördiga Falan, ren luft och rika och klara källor. En självklar plats för en vattenkuranstalt i mitten av 1800-talet. Den var förstås öppen för alla, men i tidens anda indelades gästerna i tre klasser, och tredje klassens fattiga var aldrig många. Däremot kunde man se rader av kändisar bland de fina gästerna.

Det berättar Annicka Berggren i en faktarik artikel i nummer två 2020 av Meddelandet från Föreningen för Västgötalitteratur. 1910 skrev rentav kung Gustav V in sig i gästboken. Prins Eugen var en flitig gäst. En rad författare som Albert Engström, Erik Axel Karlfeldt och Vilhelm Moberg syntes där och bland de internationella gästerna bör den sovjetiska ambassadören Alexandra Kollontaj nämnas.

Håkan L Lindström berättar i en stor artikel om all den information om vår tidiga historia som måste ha skrivits av präster och gästande kungliga skaldar. Idag är praktiskt taget allt försvunnet, bortsett från att glimtar av svensk historia dyker upp i isländska och norska sagor. Så får vi exempelvis veta att kung Stenkil, som vi gärna förknippar med Levene, var en fet, besvärlig man och stor drinkare.

Fast det är en norsk uppgift så det kan ju handla om förtal. Det gör det däremot inte när det gäller ärkebiskopen Abraham Angermannus som inte bara förstörde Elins gravsten i Skövde utan dessutom försökte förmå folk att bränna upp sina "beläten", det vill säga gamla helgonbilder.

Jonas Alströmer och Peter Hernquist är andra västgötska kändisar man kan läsa om i denna intressanta skrift på 20 sidor.

Hans Menzing

Årets Hembygdsförening

Götene Fornminnes- och hembygdsförening

Flygfoto över Fornparken och Munkagården i Götene. Foto: Elias Bohlin.

I denna märkliga tid som inte är lik någon annan så har många, om inte alla, aktiviteter måst inställas eller flyttas till framtiden. Så även för oss i Götene fornminnes- och hembygdsförening.

Berättarkvällar, gatuvandringar, öppnande av vårt nyrenoverade museum, midsommarfirandet och övriga sommaraktiviteter har inställts. Våra populära samtalsdagar, det vi kallat Kamratcirkeln, har inställts.

Årsmötet i mars uteblev men är planerat i september månad. Men för den skull har verksamheten inte legat nere. Vi kan nu konstatera att vårt nytillkomna vagnskjul är färdigbyggt. Ett nödvändigt nybygge som är till för att härbärga vår "Götenekärra".

Jan Blomqvist, ordföranden, med "byggarna" Lennart Carlsson, Christer Ingsén och Herbert Scherrille vid det nybyggda vagnsskjulet.

Lyckad medlemsatsning genomförd

I maj månad genomfördes en pr-kampanj i ortens tidning, Götene Tidning, där rubriken "Hembygdsvänner" och texten i annonsen vädjade om stödmedlemmar eller ekonomiska bidrag. Cirka 20 nya medlemmar tillkom och vi erhöll nästan 3 000 kronor i gåvor. Föreningen kan idag uppvisa ett medlemsantal på nästan 250 personer. År 2015 fanns det 54 medlemmar.

Föreningen har ett inplanerat firande av sitt 70-årsjubileum i augusti, men som det i dag ser ut så blir det troligen framflyttat till nästa år.

Årets Hembygdsförening

Glädjen blev stor när Västergötlands Hembygdsförbund utsåg vår förening till Årets Hembygdsförening. Ett bevis för att vi inom föreningen gjort ett arbete som satt spår för framtiden. Åren tillbaka har ett febrilt byggnad och reparerat skett av Fornparkens samtliga byggnader, nu totalt sju stycken. Två nya byggnader har uppförts, en toalettbyggnad bestående av två toaletter och ett stort förråd och nu senast vårt vagnsskjul. De gamla byggnaderna har totalrenoverats från tak till grund. Under hösten kommer även vårt nyrenoverade museum, beläget i kommunhusets källarplan, att kunna återinvigas. Allt med egen ideell arbetskraft.

Jan Blomqvist, ordförande

Ungdomarna invaderar Fornparken i Götene

En febril verksamhet har skett i Götene fornminnes- och hembygdsförening under juni månad och en bit in i juli. Då den vanliga verksamheten varit inställd och nedlagd på grund av pandemin så har det skett andra saker.

Feriepraktik utförd i Fornparken

Ungdomar från årskurs 9 har funnits på plats under tre veckor. Totalt fem ungdomar som har gjort ett fantastiskt arbete i Fornparken. Man har slått sly, rensat ogräs i gångar och allmänt snyggt upp runt husen.

Det stora jobbet, som är en mycket god hjälp för oss ”åldringar”, är att de storstädat vinden i Munkgården. Alla museiföremål har plockats ner och rengjorts och efter eget tycke återinretts. Föreningen har nu fått ett rent och prydligt museum på vinden, väl värt att besöka. Tack ungdomar!

Totalt har de arbetat i 450 timmar.

Feriepraktik. Isabella Andersson och Linn Johansson rensar mellan plattorna på gången.

Feriepraktik. Ahmad Saad Aldin sorterar bland gamla tavlor med mera på Munkgårdens vind.

Sommarskoj. Pyssel i Munkgårdens trädgård.

Feriepraktik. Ungdomarna är Ahmad Saad Aldin, Linn Johansson, Isabella Andersson, Allis Rasch och Jasmin Hansson. Handledaren heter Micaela Olsson.

Sommarskoj för barn och ungdom

Lekar, pyssel, tipspromenader, experiment, läsmys och allt möjligt kul hände på Sommarskoj i Fornparken under sex förmiddagar i juni och juli månad. Ann-Sofie Andersson från Kultur och fritid i Götene kommun var ansvarig och kunde vid en förmiddag räkna in cirka 50 deltagande barn, vilka var mellan 8 och 12 år.

Kyrkkaffe på söndagarna

Korskyrkan i Götene höll söndagskyrkkaffe i Fornparken. Tur med väder och bra uppslutning. Då det var stängt för vanliga aktiviteter i kyrkan, var detta ett uppskattat tillfälle för församlingsmedlemmarna att träffas ute i det fria.

All denna verksamhet har skett utan deltagande av medlemmar från vår förening. Vi var så att säga inte önskvärda, med tanke på vår ålder och smittorisken för corona.

Föreningen har denna sommar visat sig vara en god tillgång för olika aktiviteter och på så vis stärkt sin närvaro i samhället.

*Jan Blomqvist, ordförande
Götene fornminnes- och hembygdsförening*

Sommarskoj. Ridtävling med käpphästar.

Rättelse: I Västgötabygden nr 3, sid 15, finns angivet att föreningen i Götene är 50 år. Föreningen fyller 70 år 2020.

Världsutställning i Gökhem

Sven Lindberg, en av vedkonstnärerna i Gökhem, framför insamlingsbössan till förmån för Barncancerfonden.

Med glimten i ögat

– Men har I varit mä på alla desse ställena? Hur i all sin dar har I orkat mä dä?

På en affisch vid årets världsutställning i Gökhem kan man läsa att mellan åren 1998 och 2020 har världsutställningar arrangerats i Lissabon, Hannover, japanska Aichi, Zaragoza, Shanghai, Milano, Astana i Kazakstan och i svenska Gökhem – den senare orten är belägen mett i värl'a, dvs i Falköpings kommun, väster ut.

Sven Lindberg, en av idéskaparna i Gökhem, berättade med glimten i ögat att en av årets besökare uttryckt sig ungefär så som i inledningen ovan efter en blick på affischen.

Ebba Busch Thor tittade i sin kristallkula och siade om framtiden.

Vedkonstnärer

Sven Lindberg och Egon Svärd, svågrar och grannar i Gökhem har sedan 2014 staplat sitt kommande vedbehov för den närmaste vintern i form av utställningsmontrar. Och besökarna har kommit i tusental per bil eller buss för att bese allt som de kreativa svågrarna har hittat på. Under årets utställning har dock bussbesökarna uteblivit på grund av coronan.

Sven och Egon tar inget inträde utan besökarna får lägga pengar i en insamlingsbössa eller skicka över via swish till förmån för Barncancerfonden. I fjol sände svågrarna över drygt 138 500 kr till fonden.

Bland årets alla montrar finner vi vedkonst på högsta politiska nivå. Nordkorealedaren Kim Jong-Un visade sina maktsymboler i ett vapenmuseum. Vi glömde fråga arrangörerna hur Kim hade kunnat ta sig till Sverige i dessa coronatider. Men han hade förmodligen tagit sig in illegalt, kanske suttit i hemlig karantän tillsammans med norska valloraket Therese Johaug hos någon anonym gökhemsbo.

Ebba Busch Thor var spådam, Ernst Kirchsteiger tillsammans med Sven Lindberg var ute i god tid med att prångla ut julpynt. Annie Lööf visade sina giftor-mar, ABBA, prins Carl Philip och prinsessan Sofia, Björn Borg, Jan Björklund med flera hälsade besökarna välkomna i sina respektive montrar..

Steffe Löfven och Uffe Kristersson höll på med halsbrytande konster ute i fria luften.

Monika Moberg Kilefors

Nordkorealedaren Kim Jong-Un visade sina maktsymboler i ett vapenmuseum.

Bra reseguide genom vår västgötska historia

Det finns många sevärdheter i Västergötland, men det har varit svårt att hitta bra beskrivningar och tips på lokala upptäcktsfärder. Men nu har bristen avhjälpts för rätt stora områden med Falköping som centrum.

Det är arkeologerna Egil och Anders Josefson som på Carlssons förlag gett ut restips – Från det inre av Västergötland. På 250 sidor med många fina bilder, några kartor och massor av fakta lotsar de oss runt på ofta förmodligen rätt okända vägar för de flesta.

Historiebok

Efter en snabb historisk genomgång av landskapets och västgötarnas historia från istid till idag tas vi med på en rad resor i norr, söder, öster och väster. Författarna själva kallar det en historiebok för den vetgirige, och eftersom de själva är arkeologer får vi förstås följa med till platser för Allebergs- och Mönekragarna, krigsbytesofferplatsen Finnestorp, Olsbrostenen och Hallonflickan. Men också Kata gård, kloster, stenåldersbosättningar och platser för danska härjningar.

Men de visar runt också bland senare kulturminnen och berättar om dagens bygd utmed resvägen. Och det görs i lagom tempo, det är meningen att vi skall ha med kaffe och stanna och njuta ofta.

Sägner och fakta

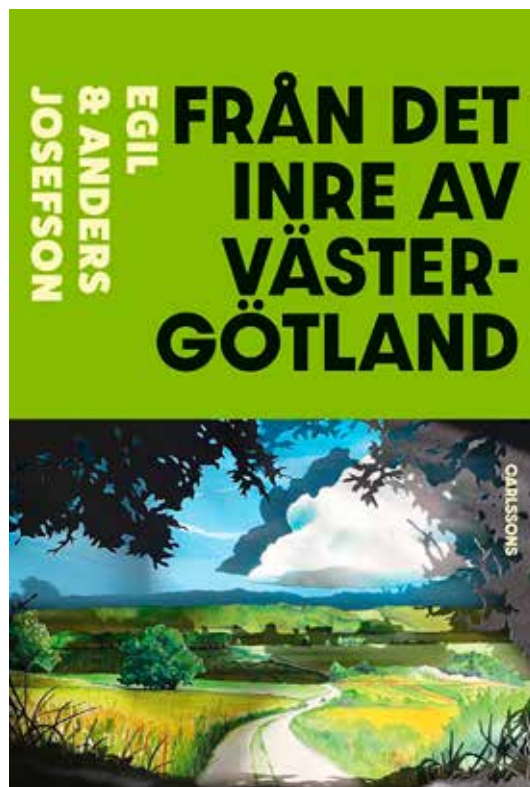
Boken är mycket bra upplagd med en rad resor på ofta nog rätt okända vägar bland många spännande platser. De berättar personligt och faktarikt, men trots att de är arkeologer ser de till att allt är högst lättbegripligt även för oss andra.

Och det är verkligen inte bara torra fakta. De berättar sägner och teorier kring platserna och ger en levande bild av hur våra förfäder har levt. Eller i alla fall hur de kan ha levt. Det är ju ofta osäkert hur det verkligen var.

Boken fyller ett tomrum, vi har massor av spännande platser, men det har tidigare ofta varit svårt att finna vettig information.

Så ta här chansen, att titta på sevärdheter är rätt ofarligt även i dessa tider.

Hans Menzing

Tips om resor i västgötsk historia.

Ny adress till kansliet!

Kansliet har den 3 augusti flyttat från Vara till en ny kontorslokal i Skara hos Västergötlands Museum.

Ny adress är
Box 82, 532 21 Skara
Besöksadress
Stadsträdgården, 532 31 Skara

Förbundet har ny e-postadress: kansli@vhbf.se
vilken ni kan ändra till vid tillfälle.
Den gamla adressen finns kvar ett tag till.
E-postadressen eva.m@vhbf.se finns också nu.

Välkomna att höra av er!

Ingrid från Tostared

Ingrid Zackrisson mitt i hennes och maken Jans vackra trädgård.

En solig vacker höstdag har vi stämt träff med en verklig föreningsmänniska. Vi letar oss på slingriga vägar fram genom det solbelysta landskapet. Tostared ligger på den södra sidan av sjön Lygnern och utsikten över landskapet vi färdas genom är betagande.

Här, strax bortom kyrkan, på Kulla Västergård 2:2, bor Ingrid och Jan Zackrisson. Nu är det ju om Ingrid detta ska handla, men Jan är den ständige supportern i Ingrids alla engagemang – hur skulle det annars vara möjligt att vara så engagerad i föreningar och föreningsliv i hembygden och i Västergötland. De senaste trettio åren har kantats av föreningsliv av olika slag. Många av åren som ordförande i någon eller några av föreningarna.

I snart tjugo av dessa år har Ingrid varit invald i Västergötlands Hembygdsförbunds styrelse. Sannolikt den som suttit längst tid av alla i förbundet och under många år representerat oss västgötar vid den riksstämma som årligen äger rum på någon plats i vårt avlånga land. Dessutom ledamot av hembygdsföreningarnas krets, Markkretsen, alltsedan starten, och sedan två år tillbaka ordförande i Tostareds Hembygdsförening.

Röda Korset, Turistföreningen i Mark, MHF med flera föreningar har fått och får ta del av hennes enga-

gemang och kunskaper. Ämnen som politik och kyrka har hon låtit andra sköta. Jan har fått ta hand om områdena jakt, fotboll och ishockey.

Tidig vuxenroll

Ingrid är född i grannsocknen Sätilla, närmare bestämt på Tomten 3:3 i Härkila.

– När jag var sexton år dog min mamma hastigt och oväntat. Jag fick tidigt ikläda mig en vuxenroll hemma och ta hand om min lillebror, hjälpa pappa både inne och ute med olika sysslor, berättar Ingrid. Jag jobbade sedan som barnflicka, hemsyster, hemsamarit och i hemtjänsten.

Som den människointresserade person Ingrid är blev det efter komvuxutbildning till undersköterska i Borås fortsättning vid vårdhögskolan i Göteborg med sjuksköterske- och föreståndarexamen. Efter utbildningen arbetade Ingrid på Skene lasarett och sedan fram till sin pension som sjuksköterska inom äldreården i Sätilla.

– Om jag räknar tiden från hemsyster fram till mitt sista år som sköterska blir det nog så där fyrtiosju år med heltidsarbete, fastslår Ingrid. Glädjen har varit att uppleva att människor blir friska och får komma hem.

Lärande leder till utbildning

Ingrid har lett eller varit drivande i en otalig mängd studiecirklar inom hembygdsrörelsen på hemmaplan. Många av dem har avslutats med resor till olika delar av landet. Det har bland annat handlat om kultur i skogen med gamla rösen, svedjebruk och gravstenar. Ortsnamn, seder och bruk har fångat mångas intresse och sist men inte minst, trädgårdscirklar. Inom förbundet har hennes intresse också riktats mot kunnande och utveckling och hon sitter nu i utvecklingsgruppen. Många skrivande och berättande personer har samlats kring Ingrid där hon dragit fram. Resultatet har blivit många berättelser om bygden i medlemstidningar.

Trädgården - lisa för själen

– Vad skulle jag gjort utan min trädgård, säger Ingrid. Att komma hem från arbetet och gå ut och rensa landen, känna dofterna och njuta av tystnaden, det är mitt sätt att rehabilitera själen.

Profilen

Vi som lyssnar förstår att så måste det vara i denna fantastiskt doftande och prunkande miljö. Rudbeckian blommor, stora krukor med afrikansk lilja kantar husväggen där också clematisar klänger sig fast. Vindruvorna mot uthuset hänger i klasar och är snart mogna. Lite längre in i trädgården blommor Ingrids favoritblommor, dahliorna. Det finns en mängd olika sorter och Ingrid vet förstås. Hon ställer sig mitt ibland dem och vi tar kort.

– Jan gräver och jag planterar knölnarna, förklarar Ingrid.

Tiden räcker till mera

Tillsammans har Ingrid och Jan företagit resor från norr till söder i Sverige.

– Vi har bland annat färdats längst kustvägar upp till Karesuando, besökt Nikkaloukta och andra platser däruppe och övernattningen sker på hotell eller vandrarhem. Musik och konserter av olika slag åker vi gärna på. Sedan läser jag gärna både biografier och romaner men kanske allra helst deckare. Fotograferar gör jag också. Kameran är bra men telefonen tar faktiskt väldigt bra kort, säger Ingrid. Jag går just nu en kurs för att lära mig mera om smarta telefoner, tillägger hon.

Något som Ingrid och Jan har planerat är att skaffa hund.

– Det ska bli en samojed, säger Ingrid.

En prunkande dahlia att fästa ögonen på i den blomstrande trädgården i Tostared.

– Lyckliga hund, tänker vi, att få vara hund här måste vara fint.

Under samtalets gång berättar också Ingrid att hon känner så starkt för sina nära och kära både levande och döda och sådant som berör att hon kan ana och tycka sig höra och se de människor det handlar om.

– Ibland känns det som att jag kan förutse vad som kommer att hända, berättar Ingrid.

– Kanske du är synsk, säger vi.

– Ja, kanske. Det berättas om min farfars far, Bengt på Tomta, att han kunde stämna blod. Han lär ha ägt lite olika förmågor, sägs det. Måhända har jag ärvt lite från honom. Sedan är jag född i Vattumannen om det nu kan betyda något.

För att friska upp vårt minne träffar vi Ingrid i veckan före midsommar och vi får tidningen ”Tostared förr och nu”. En sida, skriven av Ingrid, handlar om tidiga vårtecken i trädgården. Ja, vem skulle veta det, om inte just Ingrid.

Saftiga druvor i paret Zackrissons trädgård.

Fotot från Arctura restaurang: Utsikten är vacker, man ser hela Östersund, Byggnaden är 65 meter hög, kallas "termosen" och är ett vattentorn. Restaurangen ligger högst upp. Foto från Sveriges Hembygdsförbunds riksstämma i maj 2019.
Foto: Privat.

Du som läser detta: Undrar Du över hur man ska få tiden att gå? Fråga Ingrid.

Vill man ha något gjort ska man fråga den som har mycket att göra. Behöver Du energi och glädje? Prata med Ingrid.

Vi gjorde det och hoppas att vi kan förmedla en del av detta.

Text; Anna Faxgård med support av Birgit Carlsson som även fotograferat Ingrid i trädgården.

Fantastiskt roligt svar

Då och då kommer det e-post till vår förening från någon som behöver lite hjälp med uppgifter som har anknytning till vår bygd. Vår kassör, Karl-Erik Rydler, kollar vår e-post och i de flesta fall skickar han ett svar. Ibland tycker han att någon av oss andra har mer kännedom om frågan och kanske kan ge ett utförligare svar.

I mitten av sommaren fick jag ta hand om en sådan fråga. Det handlade om finska krigsbarn som kom till vår bygd 1942. Frågan kom från Tapani Rossi. Sedan

Utflykt. Pertti bjuder lillbrorsan på en åktur.
Foto ur Perttis album.

tjugo år forskar han om finska krigsbarn och ger ut ett digitalt nyhetsblad som heter TERVE direkt, digitalt nyhetsblad för och om finska krigsbarn. Han finns också med i andra digitala media. Intresset från de finska krigsbarnens barn och barnbarn bara växer, berättar Tapani.

Frågan handlade om Pertti som kom till vår bygd 1942. Pertti var en av våra vänner och blev nästan kusin med min fru Inga. Pertti och hans lillebror Torsti kom till Ingas morbror och moster.

Till vår årsskrift 2012 bad jag Pertti berätta om resan till Sverige och sina upplevelser här. Det gjorde han med glädje och det blev också en förkortad version i vår lokaltidning. Pertti lever tyvärr inte längre, men jag kunde skicka över artikeln och bilderna som fanns med i artikeln.

Det kom ett svar

Samma kväll kom ett svar som glädde mig. När jag läste det insåg jag att det gällde inte bara mig, utan kanske också dig. Det är därför jag skriver den här artikeln.

Läs och bli glad:

”Toppen, stort tack. Alltid när jag fått kontakt med hembygdsfolk har jag fått fantastiska svar. Den erfarenheten bekräftas alltid – även nu. Det är underbart att ha med er att göra”.

Tack Tapani för att du satte ord på dina tankar.

*Leif Brunnegård
Svältornas Fornminnesförening*

En normalt funtad tjänsteman

Jubileumsboken. Uppslaget om 1952.

När Vårgårda kommun firade 50-årsjubileum som storkommun 2002 gav kommunen och Alingsås Tidning ut en jubileumsbok som bland annat innehåller ett uppslag för varje år. I boken finns också lite historik och en presentation över företaget och föreningar som var aktiva inom kommunen 2002.

Innan kommundagsammanslagningen var man ute i socknarna vana att allt sköttes ideellt. När storkommunen bildades var folk skeptiska till att några tjänstemän skulle bestämma över vad som hände i den stora kommunen. På ett uppslag kan man läsa följande:

Att en tjänsteman kan göra nytta, en sån där med expeditionstid 10–12, var man inte beredd att ta för gott utan vidare. En kommuninnevånare ett stycke ut från tätorten var en av dem som hade denna uppfattning. En eftermiddag fick han ett telefonsamtal från kommunkontoret. Han utbrast förvånat: – Jaså, I är där?

AT:s lokalredaktör hade vid ett tillfälle ett samtal med kommunalkamrer Olof Larborn om kommuninnevånarnas uppfattning om tjänstemannavälde och byråkrati, då fick han följande upplysning:

– I realiteten är det väl så, att varje normalt funtad tjänsteman undviker att ta på sig mer ansvar än han behöver.

År 1952 hade den nya storkommunen cirka 9 000 innevånare. På det första kommunalkontoret, en vanlig villa som låg ungefär mitt emot Göran Svenssons bilverkstad, arbetade kommunalkamrer Olof Larborn, socialsekreteraren Knut Kjellberg och kontoristen Margit Franzén. Nu är vi cirka 11 400 vårgårdabor. Hur många som jobbar på kommunkontoret nu för tiden har jag inte vågat fråga.

Leif Brunnegård

Nästa nummer av Västgötabygden, nummer fem, kommer i slutet av oktober. Författarna i denna skrift är själva ansvariga för innehållet i sina artiklar. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera insänt material. Om inget annat anges, är artikelförfattaren också fotograf. Bidrag och tips till tidningen mottas tacksamt av redaktionen, liksom tidskrifter och böcker som önskas anmälda. Västgötabygden publiceras på vår hemsida. Insända texter och bilder anses som godkända för publicering på vår hemsida.

Charles Hill – företagsledare i stort format i Alingsås

En tioårig fabriksarbetare

Charles Hill var född i den lilla byn Tockholes i mitten av England. Som tioåring hamnade han i textilstaden Bolton och fick arbete hos Robert Burton, vars företag maskintillverkade bomullstyg. Charles föräldrar var döda och hans bröder hade dukat under i tuberkulos. Med stöd från släktingar tar Charles och hans systrar hand om varandra. I en bullrig och fuktig fabriksmiljö lärde sig Charles tillverkning av bomullstyg från grunden. Tidigt upptäckte omgivningen hans fallenhet för teknik, hans viljestyrka och framåtanda.

Som tjugooåring hade Charles avancerat till förman hos Burtons.

Samtidigt gifter han sig med jämnåriga Margaret Howarht. Några år senare utbröt politiska oroligheter i staden. Flera skickliga mästare, ingenjörer och förmän överger Bolton för arbete utomlands. Så även Charles med det enda kapital han hade: tekniskt kunnande och okuvlig energi.

En byst av Charles Hill (1816–1889), placerad på lilla Torget i Alingsås, invid Gerska ström, numera Lillån.

Lämnar England för Sverige

I juli 1843 lämnade Charles Hill sin familj för anställning vid Sveriges första mekaniska bomullsväveri be-läget i Rydboholm.

Här kommer hans kompetens, tekniskt och mentalt, till sin fulla rätt. Vid ett tillfälle fördubblades hans lön, för att ledningen till varje pris ville behålla honom kvar i företaget.

Men Hills karriär fortsatte på annat håll. Nästa steg var Norrköpings Bomullsväveriaktiebolag, NBV, år 1852. Fem år senare har NBV gått om Rydboholm som Sveriges ledande bomullsväveri. 1862 lämnade Hill NBV med ett gott rykte i bagaget. Nu skall han bli sin egen i Alingsås!

”Våga vinna, tappa allt” var hans motto

Redan 1861 hade Hill fått syn på det manufakturverk i Alingsås som skapats av Jonas Alströmer 1725. Efter många lyckosamma år under Alströmer var företaget, under annan ledning, i kris. När Hill köpte fabriken 1861 hade verksamheten legat nere ett par år. Det oroade inte Hill. Han såg stora värden i läget nära den nyligen öppnade Västra stambanan och intill Gerska ström.

En tysk murare, August Krüger från Göteborg, fick i uppdrag att bygga om fabriken. Han river andra våningen, behåller den första och på den byggs två våningsplan. Hösten 1862 inredes bottenvåningen till kontor.

Vävstolar sattes upp på de båda övre planen. Ett ångkraftverk installerades. Från Norrköping lockade Hill några skickliga förmän och väverskor till Alingsås. I oktober mullrade vävstolarna igång. Den 14 november 1862 betalades de första lönerna ut. Lagom till jul kunde tyger köpas hos handlanden Martin Williamson, Alingsås.

Nu följde flera intensiva år. Först lyckades Hill övertala stadens styrande att bygga ett gasverk för att förbättra stadens gatubelysning och för väveriets behov. Hill byggde ett eget vattenverk vid Gerska ström. Han ordnade bostäder för sina anställda. Han köpte mark intill fabriken för att kunna expandera.

Vid starten 1862 hade Hill 36 anställda. 1877 hade Alingsås bomullsväveri, företagets nya namn, 227 personer på lönelistan. 1863 tillverkades 189 406 fot bomullstyg. 1877 är produktionen 13 234 091 fot. På kort tid hade ABV blivit Alingsås största företag.

Stabilitet och förnyelse

1867 skaffade Hill en lagerlokal för ABV i Stockholm. Ett år senare hyrde företaget en lokal på Stora Nygatan, som fick namnet Stockholmsmagasinet. Svärsonen Johan Jacob Cnattingius blev ansvarig för verksamheten. 1880 gick Rosenlunds spinneri i Göteborg i konkurs. Hill, som länge letat efter ett eget spinneri, tog tillfället i akt och köpte konkursboet. Nu var ABV etablerat i både Stockholm och Göteborg.

1880 byggde Hill ännu en fabrik i Alingsås. Den kom aldrig att användas som väveri. Rosenlundsaffären och ett osäkert konjunkurläge kom emellan. Lokalerna blev lager. 1884 kände Hill åter fast mark under fötterna och lät byggmästare Krüger uppföra en fjärde väveribyggnad intill de övriga. Full fart framåt trots stigande ålder!

ABV var Hills livsverk och för att säkerställa att företaget blev kvar i familjens ägo bildades ett aktiebolag 1884. Trots några magra år – 1888 stod hälften av vävstolarna stilla – planerades för ytterligare en fabrik. Den kom aldrig att byggas, då Hill avlider i april 1889.

ABV lever vidare under andra ledare. 1903 tog Hills sonson Victor kommandot. Han gick i farfars fotspår och byggde åren 1905–1906 ett nytt väveri vid sjön Gerdsken (nuvarande Vimplen). Nu följde några goda år för ABV. Men så hände något. Victor avled i lunginflammation 1912, endast 43 år gammal. Ingen i familjen hade förmågan att axla dennes mantel. Företaget såldes till familjen Berg på Nääs. I mitten av 1960-talet revs fabrikslokalerna i kvarteret Hill. Området är numera fyllt med bostäder och affärslokaler

Charles Hill skapade mer än bomullstyg

Hill ville mycket med Alingsås. På hans initiativ byggdes Alingsås Hotell och ett badhus vid Gerdska ström. Han startade Alströmerska logen av Götiska förbundet och var aktiv i skarpskytterörelsen. Han valdes in i drätselkammaren 1869. Också i flera andra av stadens styrelser tas hans kunskap och energi tillvara.

Hill utnämndes 1870 till riddare av Vasaorden ”för sina industriella insatser och väl förrättade allmänna värv och uppdrag”.

Till minne av Hills stora betydelse för Alingsås är en byst rest vid lilla Torget strax intill Gerdska ström, numera Lillån.

*Roland Antehag
Alingsås*

Sliperiet Gylsboda Årets Hembygdsförening

Den 2 augusti mottog föreningen Sliperiet Gylsboda i Skåne utmärkelsen Årets Hembygdsförening. Förutom äran och den positiva uppmärksamheten får föreningen 10 000 kr.

– Med sitt sätt att ta tillvara och tillgängliggöra det lokala natur- och kulturlandskapet är Sliperiet i Gylsboda en värdig vinnare, säger Maria Norrfalk, ordförande för Sveriges Hembygdsförbund.

Så här lyder juryns motivering: ”Sliperiet Gylsboda har på ett enastående sätt tagit tillvara natur- och kulturlandskapet runt en tidigare blomstrande stenindustri. Föreningen har gjort miljöerna tillgängliga för såväl turister som boende i regionen, och har i samverkan med andra lokala aktörer möjliggjort nya verksamheter och mötesplatser. Sliperiet Gylsboda har bidragit till att utveckla sin bygd till ett attraktivt besöksmål.

– Det är ett omfattande arbete som landets 2050 hembygdsföreningar lägger ner varje år. Vår statistik visar att föreningarna under ett år arbetar ideellt för ett värde motsvarande drygt 800 miljoner kronor. Det här vill vi uppmärksamma, bland annat med en utmärkelse, säger Maria Norrfalk.

Prisutdelare var Maria Norrfalk, som för övrigt är uppvuxen i Hässleholm, Skåne. Utmärkelsen delades ut första gången 2016 och gick då till tre föreningar som fick ta emot priset ur prinsessan Sofias hand.

Sveriges Hembygdsförbund samlar en av Sveriges största folkrörelser med drygt 2 000 föreningar och 450 000 medlemmar. Rörelsen växte fram kring förra sekelskiftet och fick sin första riksorganisation 1916. Under 1900-talet har rörelsen engagerat sig i ett flertal frågor som rör lokalsamhället. Allt från kulturhistoria, arkitektur och folkbildning till natur, miljö och påverkan. Idag diskuterar rörelsen alltmer sin betydelse för lokalsamhället ur ett socialt perspektiv.

Sveriges Hembygdsförbund arbetar aktivt för att göra kulturarvet tillgängligt för alla. Arbetet är en resurs för lokalsamhällenas utveckling och skapar viktiga mötesplatser.

Pressinformation från Sveriges Hembygdsförbund

Elva tusen jungfrurs ben fick pilgrimer att vandra

Eriksbergs kyrka hörde till de många som förknippades med de 11 000 jungfrurna som egentligen bara var 11.

Under medeltiden måste varje kyrka ha relikier som på olika sätt minde om heliga personer. Helst förstås lokala helgon, men fanns inga sådana hämtades de från andra håll. Så kunde man hitta ben av 11 000 jungfrur i en rad västgötska kyrkor.

Så är de vackra relikskrinen från Eriksberg och Jäla knutna bland annat till dessa berömda jungfrur. Det

berättar Torbjörn Gullbrandsson i en faktarik artikel i Skara stiftshistoriska sällskaps medlemsblad nummer 2 för 2020.

Legenden om de 11 000 jungfrurna uppstod i Köln på 800-talet och berättar om en kungadotter som under pilgrimsfärd på väg hem från Rom blir fången hos hunnerna. Deras kung kräver att få gifta sig med henne. När hon nekar slås hon och hennes uppvaktande jungfrur ihjäl.

Fast hon följs förstås bara av 11 jungfrur. Detta förvandlas senare genom ett skrivfel till 11 000, och detta har levt vidare.

I tidningen berättar Bertil Persson om biskop Svedberg som verkligen visade omtanke om den del av sina kristna som bodde i Nordamerika. Svedberg var nämligen inte bara biskop av Skara, boendes på Brunsbo utanför staden, han var även biskop över Nordamerika.

I alla fall över svenskarna där.

Gullbrandsson visar och kommenterar också bilder från Synnerby gamla kyrka i denna tidskrift på 20 sidor.

Hans Menzing

Uppsnappat i MT

Fiskartorpet Hulan på Torsö

Birthe Wetter skriver i Mariestadstidningen den 22 juli om "Pärlan från 1600-talet". Fiskartorpet Hulan på Torsö omtalas första gången 1695. Det var bebott till 1950 och siste ägaren var Werner Gustavsson. Därefter var det uthyrt som sommarbostad.

Huset ägs sedan 1980-talet av Torsö Hembygdsförening, berättar ordföranden Knut Bondesson. Föreningen har fått pengar från Grevillis fond och John Hedins fond för att göra i ordning staket. Som det är nu så består det av en gammal gårdsgård.

Samtliga ägare sedan 1695 finns angivna på en trätafva. I stugan finns två rum och kök och hembygdsföreningen har viss verksamhet i torpet men inte denna sommar på grund av coronan.

Monika Moberg Kilefors

Uppsnappat i SLA

Sveriges minsta elnät finns i Frösve

Enligt vad journalisten Anna Warner skriver i SLA den 29 juni är Sörbylunds Kraftstation i Frösve utanför Skövde, inte så långt från Ulvåker, Sveriges minsta elnät med sju abonnenter.

Ägare är Per Beckman, som berättar att Sörbylunds Kraftstation har producerat el sedan 1890-talet. Och sedan 1935 har det sett likadant ut som idag. Per Beckman är ägare i fjärde generationen. Han är även ordförande i Binnebergsortens Hembygdsförening.

Monika Moberg Kilefors

Återuppstod efter branden

Morgonen den 11 februari 1960 drabbades Lidköping av sorg. Gamla rådhuset på torget, en gång Magnus Gabriel De la Gardies jaktstott, började brinna och trots att som mest 60 brandmän arbetade hårt med släckningen gick det inte att rädda.

Om denna tragiska dag berättar Tore Hartung i en artikel i nummer 3 2020 av kulturtidningen Mimers brunn. För de allra flesta var förstås saken klar, rådhuset måste återuppstå. Men så kom några oväntade, men envisa invändningar. En ung och röd nykomling i fullmäktige ansåg att rådhuset var en förlegad symbol för den gamla feodaltiden och bara minde om fattigdom och förtryck. Inte ens kommunisterna i fullmäktige höll med.

Varuhus i betong

Det kom flera röster med liknande invändningar, det var förtryckaren De la Gardies luststott som brunnit. Bygg ett varuhus i betong med servering istället.

Dessbättre fick de inget gehör. Rådhuset återuppstod, och istället för att stå där med den gamla smutsgrå färgen gjordes det lysande rött. Så skall det ha sett ut från första början.

Kanske kan man se färgen också som en pik åt de högljudda och politiskt klarröda som talade om att inte återuppbygga rådhuset.

Västgötska verser

Helena Backman kompletterar med en väl illustrerad artikel om handritade 1700-talskartor över Skövde och Skara. Agneta Tjäder skriver om Äskhults by mellan Hajom och Sätilla där tiden gjort en paus och Olle Brink berättar om Alex i Saleby, Konsumföreståndaren

Dessbättre återuppstod det brunna gamla rådhuset i Lidköping. Foto:Hans Menzing

Edvin Svantesson, som i bland annat Skaraborgs Läns Tidning flitigt berättade i dikter om dagens händelser på god västgötska. Dagsversar som tål att njutas av än idag. Och så skriver Christina Ström om Tidaholmspojken Johan Papegoja som blev viceguvernör i kolonin Nya Sverige på 1600-talet.

För att nämna lite av innehållet i denna 52 sidor tjocka tidning som ges ut av Christina Ström i Vara.

Hans Menzing

Att vara sjuk – rena rama pesten!

Halland nr 1 2020 för kultur i hembygd –
ägnas åt sjukdomar och botemedel.

Några epidemier

1700-talet– Pestepidemi, smittkoppor, rödsot, kikhosta och mässling.

1800-talet– Rödsot, kolera och tuberkulos.

1900-talet– Polio

Pandemier

Spanska sjukan (1918–1920).

Asiaten (1957).

Hong kong-influensan (1968).

Svin-influensan (2009).

Covid-19 (2019–?).

Koleran drabbade Europa i fem stora vågor under 1800-talet. Det sägs att rallare spridit smittan till västra Sverige. Vid stambanan Stockholm-Göteborg arbetade tusentals rallare. Som medicin delades brännvin ut, Snart stormades spritlagret av törstiga män och tog slut. Källa: Stefan Persson, Botarna, Folklivsarkivet, Lund.

Monika Moberg Kilefors

När bysmen var ett måste i socknen

Ljusstakar. Nils kunde också tillverka prydnadssaker som till exempel golvljusstakar. Här står han utanför smedjan och smider. Foto: Britt Andersson.

För cirka 60–70 år sedan fanns det en smed i så gott som varje by. Allt eftersom redskapen i jordbruket övergick från träredskap till järnredskap blev det allt viktigare att det fanns någon som kunde smida. Var bonden händig hade han kanske en liten smedja på gården. Det var bra om man kunde tillverka dörrlås till ladugården eller till en grind utmed vägen. Hästkorna som man köpt i affären behövde ibland rättas till för att passa hästen. Och kanske behövde man någon typ av beslag när man byggde ett uthus. En del gubbar var lite händigare än andra och då byggde de en lite bättre smedja och då fick de ofta hjälpa grannarna att smida. Så småningom blev det vanligt att det fanns en skicklig smed i varje socken.

Grundutrustningen i smedjan var ässjan, hammaren och städet. I lillstugan kan du på Svältornas Fornminnesförenings museigård se en del av de verktyg som smeden använde.

Smen i Skattegården

I Asklanda var Sven Johansson i Skattegården smed. Men han dog 1917, bara 30 år gammal. Hans bror Nils tog över gården. Där fanns en liten smedja, men Nils byggde så småningom en ny lite större smedja på åkern bredvid. Nils var tidig med att skaffa sig en gassvets. Han smidde många trappräcken till bostadshus i bygden. Han konstruerade också en av de första eldrivna höhissarna i bygden.

Smed på heltid

När Nils dog 1953 övertog Karl Gunnarsson smedjan. Kalle var född på Stommen 1927. Innan han övertog smedjan arbetade han på Herrljunga Tröskverksfabrik. Jobbet i smedjan blev ett heltidsjobb. Han åtog sig en del legoarbeten, bland annat åt stegfabrikanterna i Ornunga. Han gjorde också en del jobb åt industriföretag i Herrljunga. Dessutom tillverkade han traktorkärror åt lantbrukarna i bygden och vid minst ett tillfälle ställde han ut kärror på Elmiamässan i Jönköping.

Smedjan på Ekelund blev för trång och han flyttade verksamheten till det stora garaget vid gamla mejeriet. I början av 1970-talet trappades verksamheten i Asklanda ner på grund av specialuppdrag hos sågen i Borgstena. Verksamheten lades ner helt när Kalle avled 1975.

Hemmagjort lås. Det här låset sitter på en av grindstolparna som går ner till maderna vid Sällershögsvägen. Portstolparna har tidigare funnits vid uppfarten till Sällershög och troligen är det Adolf Johansson på Sällershög som smitt låset i gårds-smedjan.

Smen på Bergsgården

Johan Andersson på Bergsgården var kanske den första smen i trakten. Han levde 1857–1927. När du går in genom porten till Asklanda kyrka använder du en produkt som smen på Bergsgården tillverkade. Även porten vid Ornunga nya kyrka har han tillverkat.

Karl i Gisslagården

Karl Fredriksson i Gisslagården var verksam som smed i Ornungaby. Trots missformad hand var han en duktig yrkesman. I Svältornas Fornminnesförenings museum finns en arbetsbänk som Karl konstruerat och använt. Under första delen av 1900-talet hade man trähjul på hästvagnarna. Men ett trähjul slets fort ner och därför försåg man hjulet med en järnring som slityta. Sådana järnringar tillverkade Karl åt bönderna i trakten. Han var också duktig på att vassa borrar som bönderna använde när de skulle borra ett hål i en sten som skulle sprängas.

Hilbert

Hilbert Efraimsson bodde i Intaka (Nygärde) och var smen i Torpa Rote. Han var tekniskt intresserad och när pojkar i socknen skaffade moped kunde de åka ner till Hilbert och få hjälp.

Kvinnestadssmeder

Nils Karlsson växte upp i Grutlanda där han hade en smedja. Det stora landet i väster lockade honom och några år var han över i USA. När han återvände till hembygden flyttade han till Vårgårda och startade firman Svensson & Karlsson, där Nils hade en mekanisk verkstad och kompanjonen Göran Svensson hade bilverkstad.

Den siste smeden i våra bygder var Nils Svanteson, som bodde i Nedergården Äng. Han hade tagit över gården efter föräldrarna och var både bonde och smed. Efter krigsslutet blev det allt mer jobb i smedjan och han började tillverka cykelkärror, säckkärror och halmfläktar. Naturligtvis hjälpte han bönderna i trakten med maskinreparationer. Han började också tillverka gummihjulsvagnar som användes som traktorvagnar, han tog över axlar och hjul som suttit på skrotade bilar. Nils smidde också ljusstakar till folk i bygden. År 1997 råkade han ut för en olycka när han var ute och cyklade och arbetet i smedjan var ett avslutat kapitel för den sista bysmeden i vår bygd.

Hjulringsverktyg. Det här verktyget använde Karl i Gisslagården när han tillverkade hjulringar. Verktyget finns på museigården i Ornunga.

Vallonerna kom med kunskapen

Arbetsmetoderna som dagens smeder fortfarande använder kom till Sverige i samband med vallonernas inflyttning i slutet av 1600-talet. Många slussades in till järnhanteringen och smidesarbetet, beroende på att de hade med sig en järnhanteringskunskap från Holland i norr till norra Spanien i söder. Det lade grunden till en nydaning av smidestekniken här. Än idag består den gamla tekniken med ässjan, hammaren och städet som ”hjärtat” i hantverket.

Leif Brunnegård

Kyrkporten vid Asklanda kyrka är smidd av Johan Andersson på Bergsgården.

Öttums Hembygdsförening

Öttums hembygdsgård, där det förr var skola. Här samlas bygdens folk för trevlig samvaro. På övervåningen har hembygdsföreningen skapat ett litet museum med bruksföremål.

En solig sommardag i juli besökte undertecknad vår kanslist Eva Mann, som bor på en mycket vacker och rofylld gård i Öttum, i närheten av Kvänum i Vara kommun. Öttum är gammal jordbruksbygd, men inte långt från kyrkan är industriföretaget Rekordverken beläget, som sedan många år tillverkar delar till jordbruksmaskiner.

Eva visade mig Öttums hembygdsgård, som tidigare var skola. På första våningen finns samlingssalar för träffar och trevlig samvaro och på andra våningen har föreningen samlat äldre nytto- och bruksföremål i ett litet museum.

I magasinet vid Öttums bygdegård har hembygdsföreningen och bygdegårdsföreningen samlat äldre föremål och skapat interiörer som t ex det här gamla köket.

Vi besökte även magasinet intill Öttums bygdegård. Här har hembygdsföreningen och bygdegårdsföreningen inrett ett större museum, där man samlat en rad olika större och mindre föremål, som vi känner igen från livet på landsbygden under 1800- och 1900-talet. Föreningarna håller på att ställa i ordning flera olika interiörer från förr som exempelvis ett kök med vedspis, ett rum som visar föremål från Röda korset, kökssoffan som förmodligen förr var sovplats för någon som fick sova på en halm-madrass. Flera interiörer planeras, men i dessa coronatider så ligger en del verksamhet nere,

Monika Moberg Kilefors

Äldre nyttoföremål i magasinet.

– I magasinet brukar man under hösten inbjuda till Barnfestival. Det är Öttums Bygdegårdsförening som arrangerar festivalen. De flesta aktiviteterna sker ute i trädgården och i bygdegården, med allt från hoppa i hö till hoppborg, träffa smådjur, teater/clowner, bygga fågelholkar, ansiktsmålning, besök av poliser och brandmän, trambilar, cykelbanor, fika/mat med mera, och i magasinets nedre plan har de en spökhusrvandring med levande spöken och som är hemska på olika sätt beroende på besökarnas åldrar. Förra året var det ca 800 besökare den dagen, berättar Eva Mann.

Diplomerade i Västra Tunhem

Förändrat läge

Liksom flera andra föreningar, både inom hembygdsrörelsen och andra intresseområden, har i år såväl årsmöten som verksamhet ställts in. Detta har orsakat problem i många avseenden, och mycket har varit tvunget att lösas på annat sätt – ej heller utdelning av förtjänsttecken har kunnat ske på normalt sätt.

Styrelsen i Västra Tunhems Hembygdsförening fick tidigt på året in ett förslag att en av våra medlemmar skulle uppmärksammas för sin mångåriga insats i föreningen.

Då förslaget började granskas av styrelsen blev det snart klart att det fanns ytterligare en medlem, som skulle uppmärksammas samtidigt. Det visade sig finnas flera gemensamma faktorer för två av våra medlemmar att ta hänsyn till, då förtjänstdiplom skulle utdelas.

Då vårt ordinarie årsmöte inställts planerade vi hur utdelning kunde ske på annat sätt. Vi ansåg det inte lämpligt att göra någon utdelning på vårt digitala årsmöte som genomfördes i början av juni.

Ett bra tillfälle blev istället i samband med friluftsgudstjänsten på söndagen efter midsommar. Det blev därigenom lite högtidligt, och föreningen bjöd samtliga gäster på eftermiddagskaffe. Att diplom skulle utdelas hade samtliga medlemmar fått kännedom om i samband med utskicket med kallelse till ersättningsårs-mötet.

Grund för utdelning

Båda personerna har genom mer än 50-årigt medlemskap engagerat sig i stor omfattning i föreningens verksamhet.

Båda har ett genuint intresse för hembygden, dess kultur, geografi och historia.

Harry Persson har under många år haft en viktig roll inom föreningen att guida, visa och berätta om vår bygd och dess historia.

Han har förmedlat sin kunskap vidare, genom att arbeta fram olika skrifter och böcker, som genom åren getts ut av föreningen.

Harry har tillsammans med andra eldsjälarna genomfört flera större projekt och byggnationer. Han har även haft en roll i styrelsen i många år, då han varit sekreterare.

Vårt andra hedersdiplom utdelades till eldsjälarna Stig Knutsson. Han har ett stort praktiskt kunnande inom

I samband med friluftsgudstjänsten efter midsommar i Västra Tunhem delades hembygdsförbundets förtjänsttecken ut till Stig Knutsson och Harry Persson.

flera områden, vilket gett honom möjligheter att förmedla kunskap, arbetssätt och traditioner vidare till efterföljande generationer. Han har med sin kunskap skött mycket av det fortlöpande underhållet på föreningens byggnader

Genom alla år har båda fått dela på både glädje, svett och bekymmer, som de har utsatts för då de utfört arbete åt föreningen på befintliga byggnader, samt byggnader de skapat. De har båda varit med och arbetat fram en fullt fungerande skvaltkvarn.

Ett stort tack för deras insats, och vi delade med glädje och tacksamhet ut hembygdsförbundets hedersdiplom samt hedersnål med lagerkrans till Harry Persson och Stig Knutsson

Styrelsen påpekar även att det finns ett ordspråk, som kan vara lämpligt att citera, ”bakom varje framgångsrik man finns en kvinna”.

Vi framför därför ett stort tack till herrarnas fruar, Solveig Knutsson och Astrid Persson

*Stig Åke Andersson, ordförande
Västra Tunhems Hembygdsförening*

Föreningens hemsida är
www.hembygd.se/vastratunhem

En film som beskriver den byggda skvaltkvarnen, går att finna på Youtube.

Sök på *Prästeskvalt*.

Årsmöte utomhus med Trevattna Hembygdsförening. I bakgrunden syns Trevattna Kyrka med sitt trappstegstorn.

Årsmöte i Trevattna

Trevattna Hembygdsförenings årsmöte var som vanligt planerat till mars månad. Verksamhetsplanen för året som gjordes i februari blev snabbt inaktuell när coronaviruset spreds i Sverige. Årsmötet sköts fram på obestämmd framtid. Torsdagen den 18 juni, kvällen före midsommarafton, hölls årets årsmöte, ett annorlunda årsmöte som hölls utomhus med corona-avstånd mellan deltagarna. Ordförande Kjell Richardson höll i förhandlingarna, och det blev omval på alla poster. Styrelsen består av Kjell Richardson, ordförande, Rune Lindberg, vice ordförande, Anna Sturkell, kassör, Mats Kjellén, sekreterare och Maria Palmenäs, ledamot.

På grund av coronautbrottet ordnas aktiviteter spontant utomhus. För föreningens största aktivitet, Veterantraktorpullingen i september, är det ett stort frågetecken om den kan genomföras. Beslut tas inom en månad.

Trevattna Hembygdsförening bildades 1983, och detta var första gången årsmötet hölls utomhus. Det gick alldeles utmärkt att vara ute i det fina sommarväderet. Deltagarna satt i en ring utanför hembygdsgården – Trevattnagården. Femton medlemmar var närvarande på detta lite ovanliga årsmöte.

*Mats Kjellén, sekreterare
Trevattna Hembygdsförening*

Sverigekontakt

... är en tidning som ges ut av föreningen Sverigekontakt med Bo Ralph som ordförande. Föreningen har medlemmar över hela världen, vilka talar svenska och är intresserade av Sverige, svenskt språk och svensk kultur. I senaste numret tas många frågor upp, varav givetvis coronapandemin är en.

Berätta om din flytt från Sverige är en artikelrubrik. Institutet för språk och folkminnen (Isof), som bland annat bedriver språkvård och på vetenskaplig grund vill levandegöra och sprida kunskaper om språk, dialekter och folkminnen med mera. I Sverigekontakt efterlyser de berättelser om hur det var att flytta från Sverige. De vill ha hjälp med att bygga upp en kunskapsbank om migration.

Eva Hedencrona skriver om att litteratur ska vara lustfylld att läsa, och att skriva ska vara roligt. Det påstås att unga läser allt färre böcker. Något som skolan bör tänka på när man planerar svenskämnet på alla stadier?

Sven Vindelstam skriver om **Fartyg som minnesmärke** – text och bilder på frimärken med olika former av fartyg. Som sann västgöte konstaterar jag att passagerarfartyget Diana, som trafikerar Göta kanal, finns med. Frimärket är tyskt, kanske inte så konstigt, då många tyskar är förtjusta i den svenska naturen och gärna semesterar här.

Diana byggdes 1931 och byggdes om 2012. Passagerarbåten, eller passbåten som vi sa när jag var barn och lekte vid kanalen, blev K-märkt 2009.

Monika Moberg Kilefors

Passagerarbåten Diana, som varje sommar trafikerar Göta kanal, men i år är kryssningarna med kanalbåtarna Diana, Juno och Wilhelm Tham inställda på grund av coronan.

Midsommar i Fågelås

Fågelås Hembygdsförening brukar anordna midsommarfirande på Almnäs och för att inte alla traditioner skulle frångås detta annorlunda år har föreningen rest midsommarstången där.

Ett femtontal hembygdsvänner samlades kvällen innan midsommarafteon i den vackra slottsparken. Stången kläddes med van hand och med förenade krafter restes den och står nu där som en symbol för den svenska sommaren. Några av föreningens duktiga ”bagerskor” hade bakat jordgubbstårta och jordgubbspajer som smakade förträffligt i den ljumma sommarkvällen. En lokal musikanter – Sven Bergström – underhöll med sång och musik under fikastunden. Ett gratislotteri där ingen blev utan vinst var en trevlig programpunkt. Trots att alla under kvällen hade att efterfölja det påbjudna avståndshållandet kändes det som en fin gemenskap och en riktigt lyckad kväll. Något midsommarfirande på midsommarafteon har inte skett. Men även om de små grodorna och prästens lilla kråka vuxit sig stora till nästa år hoppas vi kunna hälsa välkommen till traditionellt firande då.

*Thore Thorsén
Fågelås Hembygdsförening*

En rad kraftkarlar i Fågelås Hembygdsförening reste midsommarstången vid Almnäs egendom. Foto: Thore Thorsén.

Skicka in era berättelser om händelser i nutid och det som ni minns från förr. Teknikutvecklingen under de senaste 60-70 åren har gått snabbt. Minns du den första teven eller radion du kom i kontakt med? Den första datorn eller den första Volvo Amazonen? Hör av Dig! Kontaktuppgifter på sidan 31.

Egen kalender

Horreds, Istorps och Öxnevalla Hembygdsförening har gjort en almanacka för 2021 med gamla bilder från bygden. Även förra året gjordes en liknande kalender för 2020 som såldes slut före årsskiftet, berättar Ingbrit Gunnarsson.

Foto: Lars-Göran Bengtsson

1 kvm lin

... är ett initiativ av hemslöjdskonsulenter i Västra Götaland, Studieförbundet Vuxenskolan, Föreningen Bohuslin och De sju häradernas hemslöjdsförening. . Intresserade – fler än 500 personer – har fått sig hem-sänt linfrö med posten.

”Det finns många berättelser om hur det gick till att så lin under 1800-talet och tidigare. Allt runt linet var omgärdat av ritualer och magi. Linet var så viktigt att det inte fanns utrymme att chansa, det gällde att göra allt i sin makt för att skörden skulle bli bra,” skriver Hemslöjdskonsulenter i Bohusarvet nr 2 2020.

Allt från dinosaurier till mormor – från baktid till framtid

I Bohusarvet berättas även om lustfyllt lärande genom kulturarv för förskolor, museer och kulturarvsföreningar. Ett samarbete mellan Bohusläns museum, Matildaskolan och hembygdsföreningen i Bokenäs. Man har arbetat i ett projekt, där förskolebarn fått utforska och upptäcka kulturarv med teman som återbruk, tid och traditioner.

Coronan finns även som tema i denna hembygdstidning, bland annat en lång artikel om ”Viljan att bota och hela” av Kerstin Hultin, hembygdskonsulent i Halland. Redaktör för Bohusarvet är Marika Russberg, Bohusläns Hembygdsförbund.

Monika Moberg Kilefors

Byavandring i Ljungsarp

Byavandring i Ljungsarp. Tre fastigheter besöktes i östra delen av socknen.

Ljungsarps Hembygdsförening inbjöd till byavandring i östra delen av socknen, där tre fastigheter besöktes.

Hans Persson hälsade välkommen och flera av deltagarna medverkade med information och anekdoter från gårdarna. Bland annat lästes ett minnesrikt brev upp från Torleif Junkell.

På grund av coronan hölls behörigt avstånd på gården Övrabo, där gruppen möttes för att höra en del om dess historia.

Sedan ca 1880 har gården varit i släktens ägo. För ca 100 år sedan blev Karl och Anna Svenningsson ägare. De fick fem barn, alla med mycket kunskap om djur och natur. Äldsta dottern Sigrid har i år fyllt 99 år.

Arvid körde lastbil och lärde sig tyska och ryska genom språkkurser på radion. Torsten hade olika jordbruksmaskiner och hjälpte ortens bönder med att bland annat sätta potatis och skörda spannmål. De yngsta syskonen Bengt och Dagny flyttade i ungdomsåren till stockholmstrakten.

Vandringen fortsatte till Husbacken, som under 1800-talet beboddes och ägdes av åtta olika familjer. En del bodde där endast några få år.

I början av 1900-talet bosatte sig Johan och Jenny Johansson där. Johan föddes på Husbacken 1865 och Jenny 1869 i Unnaryd. De fick åtta barn, varav en son, Lennart, bodde kvar till sin död 1980.

Sedan 1981 bor Gösta och Christina Nilsson på gården. Deras barn Karl-Johan och Evelina är födda där men nu utflugna.

Efter ytterligare ca 1,5 km lång promenad kom vi fram till Långö, som från början var en backstuga och därefter torp. Men sedan Långö friköptes 1917 benämns det som hemman. Det har varit bebott mellan åren 1800 och 1945 och de sist boende var David, född på Långö 1888. och hans fru Elin född 1890 i Fagerberg. De fick tre barn, Ella, Folke och Ann-Marie som

tillsammans med sin mor brukade gården till 1945. David avled 1931. Boningshuset flyttades 1947 till Talludden vid Lagmanshagasjön.

Gården finns fortfarande i släkten och ägare är nu Leif Johansson, Börje Svensson och Johannes Svensson.

*Ulla Andersson
Ljungsarps Hembygdsförening*

Friluftsgudstjänst. Pastor Göran Undevall och Ulla Andersson vid hembygdsgården Björstorp i Ljungsarp.

Ljungsarps Hembygdsförening i samverkan med missionsförsamlingen inbjöd till friluftsgudstjänst vid Hembygdsgården Björstorp. Ulla Andersson hälsade välkommen. Pastor Göran Undevall började med att tala om glädjen över att få träffas utomhus i denna tid. Temat för midsommartiden är skapelsen. Han fortsatte sin predikan om hur fantastisk den svenska sommaren är. Vi gläds åt naturen, värmen från solen och regnet som gör att det växer. Regnbågen kallas löftesbågen i bibeln. Luften har exakt sammansättning, som vi andas och vår hjärna är fantastisk. Det måste finnas en Gud bakom allt detta och en högre makt. Jesus har dött och uppstått för oss, så vi ska få leva. Ulla läste en dikt – Sommargäster – som hennes svärmor Olga Andersson skrivit. Den handlade om hur fåglarna bygger sitt bo och deras ungar. Efter gudstjänsten intogs medhavt fika i en trevlig gemenskap. Alla höll behörigt avstånd i denna coronatid.

*Laila Andersson
Ljungsarps Hembygdsförening*

Karin i Kvänum gäst i Radio Skaraborg!

Karin Mann, ordförande i Kvänums Hembygdsförening, var sommargäst i Radio Skaraborg i slutet av juni och blev intervjuad av Hanna Ljungberg. Karin berättade mycket levande om sin hembygd och hur viktig samhörigheten är människor emellan.

Hennes första skivönskan var Strövtåg i Hembygden med Mando Diao – vad annat bör en genuin hembygdsordförande önska?

En särskild historia var när hon beskrev mötet med kung Carl XVI Gustav på Skansen då Kvänums Hembygdsförening fick ta emot en fana. Hon berättade även om hur hon instruerade en skådespelare att tala dialekt vid inspelningen av filmen Göta kanal. Lyssna gärna på programmet i efterhand på Radio Skaraborg via datorn.

Sök på Karin Mann och Radio Skaraborg.

Monika Moberg Kilefors

Med stöd från

HembygdVäst stöds ekonomiskt av Västra Götalandsregionens kulturnämnd. Ett stöd som vi är mycket tacksamma för. Tack vare det stödet kan vi erbjuda våra föreningar en omfattande och kvalitetsmässig bra verksamhet.

Västergötlands Hembygdsförbund och Sveriges Hembygdsförbund samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan vid kurser och konferenser.

Varje enskild hembygdsförening avgör själv vilket studieförbund man vill samarbeta med.

VÄSTGÖTA BYGDEN

Redaktionskommitté

Ann-Britt Boman

Spireavägen 5, 513 35 Fristad, tel 033-26 19 21.
073-943 61 75. E-post: birgitta.fristad@telia.com

Monika Moberg Kilefors, ansvarig utgivare, redaktör
tel 070-642 56 70, Norra Bergvägen 16B, 541 32 Skövde.

E-post: redvastgotab@gmail.com

eller monika.moberg@blackhornet.me

Jan-Olof Berglund, Stora Rör, Nolgården 3,
540 15 Våring, tel 0708-42 04 53.

E-post: j-o.berglund@telia.com

Bo Björklund, Hövägen 9 C, 446 32 Älvängen,
tel 0730-23 11 50. E-post bo.bjorklund@risveden.com

Tage Brolin, Bäckaskog, Främmostad,
465 97 Nossebro, tel 0512-531 50, 070-32 81 333.

E-post: frammestad@tagebrolin.se

Sven-Åke Mökander, Markgatan 39, 441 51 Alingsås,
tel 070-672 31 56

E-post: svenake.mokander@gmail.com

Ingrid Zackrisson, Kullavägen 59, 519 95 Tostared.

070-496 05 59. E-post: ingridzackrisson59@gmail.com

Skribenter, knutna till redaktionen

Hans Menzing, Skara, tel 0511-126 43.

E-post: hans.menzing@telia.com

Leif Brunnegård, Asklanda, tel 0322-66 11 43.

E-post: leif.brunnegard@gmail.com

Förbundsordförande: Lena Gustafsson,

Fötene Östergården 1, 447 91 Vårgårda,
tel 0322-62 71 81, 0705-32 64 24,

E-post: lena.sodraharene@gmail.com

Vice förbundsordförande: Jan-Olof Berglund

Förbundssekreterare: Bengt-Göran Ferm

Sälggatan 19, 565 33 Mullsjö, 0392-133 15,
0702-67 59 75, benke.ferm@gmail.com.

Förbundskassör: Tommy Kroon.

Timmermansgatan 19, 532 33 Skara, tel 070-591 24 55.

E-post: tommy.kroon@kunskapstradet.se

Kanslist: Eva Mann. Västergötlands Hembygds-

förbund, Box 82, 532 21 Skara, tel 0512-105 50

Besöksadress: Stadsträdgården, 532 31 Skara

bostad 070-313 65 60. e-postadress: kansli@vhbf.

Bankgiro: 378-5383. Swish: 123 214 84 19.

Har Du adressförändring, ring till Eva Mann,

tel 0512-105 50. Arbetstid: torsdagar 9-15.

Hästar – trogna vänner – olika individer

Minihästen Gonda i Sventorp med sin ägare Annelie Moberg våren 2020.

En lycklig häst med munnen full av mat i Stenbäcken, Fågre, under 1990-talet. Foto på denna sida: Monika Moberg Kilefors.

Tamhäst (*Equus ferus caballus*) är en domesticerad underart av vildhästen som tillhör släktet hästar (*Equus*). Hästen domesticerades för cirka 6 000 år sedan, och har sedan dess använts som dragdjur eller riddjur. Under lång tid har man avlat fram flera skiftande typer i färg och kroppsbyggnad, vilket utvecklats till dagens hästraser. (Wikipedia)

Häst på konstutställning i Varola Storegården i början av 2000-talet. Konstnär: Karin Breman.

En vacker häst i Ekehagens Forntidsby, söder om Falköping, i början av 2000-talet.